

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 26 lipca 2019 r.

Opinia do ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego

(druk nr 1250)

I. Cel i przedmiot ustawy

Przyjęta 19 lipca br. ustawa o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego ma na celu:

- ograniczenie skali nieprawidłowości w placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku,
- poprawę skuteczności stosowania sankcji nakładanych na podmioty prowadzące w/w placówki bez zezwolenia,
- poprawę warunków pobytu osób przebywających w legalnie działających placówkach całodobowej opieki,
- ułatwienie placówkom, zwłaszcza prowadzonym w niewielkim zakresie, uzyskania zezwolenia poprzez złagodzenie niektórych standardów,
- doprecyzowanie przepisów dotyczących dokumentów wymaganych przy wniosku o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie placówki.

Istotne w nowelizacji jest podjęcie kwestii samodzielnego wychodzenia poza teren placówki zapewniającej opiekę całodobową osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku przez osoby z zaburzeniami psychicznymi, a w szczególności ograniczeń samodzielnego opuszczania tych placówek przez mieszkańców. Z punktu widzenia dodawanych przepisów jedyne ograniczenie tego prawa wynika z potrzeby ochrony

zdrowia lub życia tej osoby. Przyjęte uregulowania w tym zakresie obejmują zarówno domy pomocy społecznej, jak i placówki prowadzone na zasadzie działalności gospodarczej lub działalności statutowej. Na konieczność zawarcia takich przepisów mających rangę ustawową zwraca uwagę raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur „Prawa mieszkańców domów pomocy społecznej” – lipiec 2017 (dostępny na stronie internetowej Rzecznika Praw Obywatelskich).

W stosunku do domów pomocy społecznej ustawa przewiduje doprecyzowania jak np. odnośnie do przepisów dotyczących odpłatności (opłata mieszkańca za pobyt, ponoszenie odpłatności przez jego krewnych, możliwość zwolnienia obowiązanych do ponoszenia opłaty). Warto przy tym zwrócić uwagę na poszerzenie katalogu sytuacji, w których można zwolnić z obowiązku wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej, które wynikają z postulatów osób, których rodzice zostali skierowani do domu pomocy społecznej, a w przeszłości rażąco zaniedbywali swoje dzieci, które przebywały z tego powodu w rodzinach zastępczych lub placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Zmiany w ustawie o pomocy społecznej uściślają także lub uzupełniają obecne przepisy dotyczące przyznawania, udzielania i wypłaty świadczeń, m. in. w zakresie ograniczenia wysokości lub rozmiaru świadczenia, przeprowadzania rodzinnego wywiadu środowiskowego, wprowadzenia odpłatności za pobyt w schronisku dla osób bezdomnych, zwrotu przez banki i inne instytucje finansowe z rachunku indywidualnego i wspólnego, świadczeń pomocy społecznej wypłaconych po śmierci świadczeniobiorcy.

W części dotyczącej placówek niepublicznych ustawa doprecyzowuje niektóre przepisy jak np. związane ze standardami dotyczącymi prawa budowlanego (wskazanie podmiotu właściwego do wydania zaświadczenia o prawie do użytkowania obiektu, warunki lokalowe placówki w budynku wielokondygnacyjnym) czy dotyczące warunków ograniczenia uzyskania zezwolenia na prowadzenie placówki, cofnięcia zezwolenia na prowadzenie placówki, wymagania odnośnie do kwalifikacji pracowników i ich zatrudnienia czy też maksymalnej liczby osób umieszczonych w placówce. Potrzeba zmian wynika często także z praktyki stosowania ustawy jak np. w części dotyczącej dokumentacji czy też poszerzenie uprawnień kontrolnych inspektorów urzędów wojewódzkich przeprowadzających czynności z zakresu kontroli i nadzoru w pomocy społecznej oraz zaostrenie odpowiedzialności podmiotów prowadzących bez zezwolenia więcej niż jedną placówkę, a także umożliwienie wojewodzie (w razie stwierdzenia zagrożenia życia lub zdrowia osób przebywających

w placówce, nawet jeśli jest to placówka mająca zezwolenie) jednoczesnego cofnięcia zezwolenia na prowadzenie placówki i nakazania wstrzymania jej prowadzenia, z nadaniem decyzji rygoru natychmiastowej wykonalności.

Ustawa zawiera przepisy przejściowe pozwalające podmiotom prowadzącym placówki na dostosowanie tych placówek do nowych wymogów ustawy.

Zmiana do ustawy o ochronie zdrowia ma na celu poddanie domów pomocy społecznej oraz placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku kontroli sądów w zakresie przestrzegania praw osób, w stosunku do których zastosowano ograniczenie możliwości samodzielnego opuszczania placówki.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów dotyczących m. in. warunków związanych ze standardami budowlanymi – odnośnie do dźwigów osobowych, zakresu prowadzenia dokumentacji przez placówkę zapewniającą całodobową opiekę całodobową na zasadzie działalności gospodarczej albo statutowej, kar pieniężnych w wysokości 40 tys. zł, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2020 r.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Rządowy projekt (druk sejmowy nr 3524) wpłynął do Sejmu 6 czerwca br. Skierowano go do I czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. Sprawozdanie zmodyfikowało projekt w sposób nieodbiegający od idei nowelizacji, poprawiając jedynie od strony redakcyjnej niektóre uregulowania. Przyjęta poprawka merytoryczna (do art. 113c) eliminuje zakaz łączenia w jednym budynku jednostki organizacyjnej pomocy społecznej zapewniającej całodobowe usługi ze specjalistycznym ośrodkiem wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie lub ośrodkiem wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie lub z zakładem aktywności zawodowej. Na 84. posiedzeniu Sejmu wniesiono dwie poprawki dotyczące kręgu podmiotów uprawnionych do prowadzenia rodzinnego domu pomocy społecznej i mieszkania chronionego. Komisja rekomendowała Sejmowi ich odrzucenie. Tak też się stało.

Ustawa została przyjęta 19 lipca br., 414 posłów było za przyjęciem bez poprawek, 3 przeciw, jeden wstrzymał się od głosu.

III. Uwagi

Uregulowania odnośnie do samodzielnego wychodzenia poza teren domu pomocy społecznej (analogicznie – innych placówek niepublicznych) przez mieszkańca

z zaburzeniami psychicznymi nie budzą wątpliwości. Konstrukcja ewentualnego ograniczenia przez dyrektora placówki opuszczania placówki przez takiego mieszkańca dokonywana na podstawie zaświadczenia lekarskiego co do stanu zdrowia osoby, której to dotyczy, nie budzi zastrzeżeń, podobnie jak i forma pisemna tej *decyzji*. Jeżeli jednak z założenia samo *ograniczenie*, które może być wprowadzone w ramach kompetencji dyrektora placówki, ale nie ma być decyzją w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego, to art. 55 (art. 1 pkt 5 ustawy zmieniającej) i art. 68 (art. 1 pkt 12) ustawy o pomocy społecznej pokazują, że brak pewnego dookreślenia w tych przepisach. Podkreślenia wymaga, że z całą pewnością **nie można doręczyć** nikomu **ograniczenia** jak stanowi art. 55 ust. 2e oraz art. 68 ust. 2d. Można doręczyć „stwierdzenie” czegoś czy też „informację” o czymś.

Propozycja:

w art. 55:

– w **ust. 2d** należałoby wyrazy „**Ograniczenie jest wydawane** w formie pisemnej” zastąpić wyrazami „*Stwierdzenie* ograniczenia ma formę pisemną/albo: jest wydawane w formie pisemnej” albo „*Ograniczenie stwierdza się* na piśmie” albo też zastąpić wyrazy "Ograniczenie jest wydawane" wyrazami „*Informacja* o ograniczeniu jest wydawana w formie pisemnej (por. w ust. 2f – występuje „Informacja o ograniczeniu”) i dalej przereklamować formy gramatyczne w całym ust. 2d,

–w **ust. 2e** wyraz „Ograniczenie [doręcza się]” zastępuje się wyrazami „Informację o ograniczeniu [doręcza się]” z konsekwencją w zdaniu drugim: wyrazy „Doręczając ograniczenie” zastąpić wyrazami „Doręczając informację o ograniczeniu” oraz w **ust. 2f** wyrazy „doręczenia ograniczenia” zastąpić wyrazami „doręczenia informacji o ograniczeniu”.

Analogicznie należałoby zmienić identycznie zredagowane przepisy dotyczące placówek niepublicznych – **art. 68 ust. 2c, 2d i 2e oraz art. 68a pkt 1 lit h.**

Bożena Langner

Główny legislator